

הנגשת מבנים קיימים בקלות וביעילות

מרגלית מוסה - פרידברג*

זה אולי נראה לנו רחוק, אבל בפועל הזמן דוחק, בעיקר לנוכח העובדה שלעתים נדרש לבצע התאמות מורכבות שדורשות אישורים והיתרים, הזמנת ציוד שמן האספקה וההתקנה ארוך, התאמת תהליכים ונהלים, הכשרה של עובדים למתן שירות נגיש ועוד.

חשוב לזכור: **נגישות היא חובה** אך **שווה להיות נגיש**, כך אנו מרחיבים את קהל הלקוחות ומקבלי השירות. עובדה זו מבטלת את הסברה כי הנגשה היא כורך שמטיל עלויות מיותרות על הארגונים. כמנהלי פרויקטים המשלבים יועצים לניהול, מורשי נגישות ומתכננים, אנו רואים בהסדרת ההנגשה פתרון ניהולי כולל שמוטמע ברמת ה-DNA של הארגון ומהווה חלק מתהליך התחדשות ארגוני, וכל זה מתוך שילוב מרבי בקיים, מינימום "מהפכות עולם" וחיסכון בעלויות - דבר שהוכח וישם בהצלחה בעשרות ארגונים ובמאות מבנים שונים.

הנושא המורכב בתחום הנגישות היא הסדרת ההנגשה באתר ובמבנה קיים, שכן כאשר מקימים מקום חדש, מכילים מראש בתכנון את הדרישות. האתגר האמיתי הוא באפשרות למצוא פתרונות ישימים נכונים ופשוטים שמאפשרים תפקוד נוח ושוויוני למשתמש, כמו גם מימוש ויישום הפתרון "בלי לעשות מהפכות" בתקציב סביר, ללא הפרעה משמעותית לפעילות השוטפת ובעמידה בלוח הזמנים המתחייב על פי חוק.

המבנים המחייבים טיפול להנגשה נחלקים לשתי קבוצות עיקריות: מבנים ישנים שחלקם גם מוגדרים כמבנים לשימור, ומבנים שנבנו במהלך עשרים השנים החולפות.

ניסיוננו מוכיח כי גם מבנים חדשים יחסית, כאלה שנבנו בעשור האחרון, אינם נגישים כי על פי רוב מורשה נגישות לא היה מעורב בתכנון והמודעות הייתה חסרה.

חשוב **שמורשה הנגישות יהיה מנוסה ובעל רגישות והבנה תכנונית** שמסיעת בביצוע סקר הנגישות, שהוא השלב הראשון בתהליך, הפעלת חשיבה וראייה רחבה לאיתור הזדמנויות לפתרון כשלים, ליקויים ובעיות הדורשות הסדרה כפי שנמצאו במהלך הסקר, לצורך גיבוש פתרון תכנון כולל להנגשה.

בניגוד לתפיסה התכנונית הרווחת בתכנון מבנים חדשים בה מתבצע התכנון "מבפנים החוצה", הסדרת ההנגשה אינה רק התקנת שירותי נכים, אלא זו משימה שמתחילה במרחב הציבורי ונכנסת לתוך המבנה (תכנון "מבחוץ פנימה") ולכן עוברת הדרך בחלקה באזור שבאחריות הרשות המקומית ונכנסת לתחומי המגרש, כלומר מתחנת האוטובוס ומקום החניה המוסדר לנכים - דבר המחייב לעתים את בעל הנכס בתיאום להסדרת הפתרונות גם מול הגורמים המוסמכים ברשות המקומית.

במקרים רבים נדרש היתר בנייה לצורך ביצוע עבודות ההנגשה. ההיתר נדרש על פי רוב במקרים בהם נדרשת תוספת מעלית או רמפה או שנעשה שינוי בחזית המבנה או בכניסות אל המגרש. על מנת להקל על ההליך, קבע המחוקק הליכים מקוצרים במקרים אלה וחשוב להיות מודעים לקיומם במקרים הרלוונטיים. למרות כל זאת, הליך זה מתמשך ונדרש להביא בחשבון את פרק הזמן הזה בתכנון לוח הזמנים הכולל של הפרויקט ובפרט כשמדובר בטווח זמן מוגדר המוקצב ומכתב על פי חוק להשלמת ההנגשה.

הנגשת הכניסה למבנה - הוספת מאחד יד בגובה מתאים וגבשושיות לסימון התחלה וסיום מהלך המדרגות

חוק שוויון הזכויות לאנשים עם מוגבלויות מתייחס בין היתר לצורך בהנגשת מקום ושירות ציבורי, החוק מחייב את בעלי הבית בכל מבנה ציבורי או מתן שירות להיות נגיש לכלל האוכלוסייה. חובת ההנגשה באה לידי ביטוי בהסדרת הגישה הפיזית והנגשת השירות. על הסדרת ההנגשה, ועל האתגר בהנגשת אתר ומבנה קיים ומציאת פתרונות יישומיים ופשוטים, בכתבה הבאה

למעלה מ-10% מהאוכלוסייה זקוקים להנגשה כלשהי בכל רגע נתון, ולמעשה כולנו, בשלבים שונים בחיינו זקוקים לשירות נגיש ולנגישות פיזית. נגישות נועדה עבור אלה המתנידים בכיסאות גלגלים, כבדי ראייה, כבדי שמיעה או כל קושי מוטורי, פיזי או קוגניטיבי אחר, אך גם עבור קשישים ומי שדוחף עגלות ילדים. לכן, הנגשה של מבנה ושירות היא חובה, אך גם בעלת תועלת כלכלית משמעותית לכל עסק, שאם לא ינגיש עצמו לא יוכל להגיע לכל קהלי היעד ולמצות את הפוטנציאל העסקי שלו.

חוק שוויון הזכויות לאנשים עם מוגבלויות מתייחס בין היתר לצורך בהנגשת מקום ושירות ציבורי, החוק מחייב את בעלי הבית (בעל הנכס והדייר גם יחד) בכל מבנה ציבורי או מתן שירות להיות נגיש לכלל האוכלוסייה. הכוונה בחובת ההנגשה באה לידי ביטוי בהסדרת הגישה הפיזית (המכונה בשפה המקצועית נגישות מתו"ס - מבנים, תשתיות וסביבה) והנגשת השירות. תקנות הנגישות באות להסדיר את המבנה והשירות לכלל האוכלוסייה.

הסדרת הנגישות הפיזית - החוק מבחין בין שני מצבים: האחד - **מבנה חדש** בו מחויב בעל הנכס, כחלק מההליך התכנוני לעמוד בכל דרישות החוק בנוגע להנגשת המבנה, כתנאי לקבלת אישור לאכלוס והפעלה ("טופס 4"), המצב האחר - **מבנה קיים** לגביו מאפשר החוק הסדרת הנגשה הדרגתית שהשלמתה מחויבת עד ה-1 בנובמבר 2017 ומועדים מאוחרים יותר לגופים ציבוריים שונים להם מאושר פרק זמן ארוך יותר להסדרה. מועדים אלה גם תקפים בכל הקשור לחובה להסדרת **הנגשת השירות לציבור**.

* כותבת המאמר, מהנדסת תעשייה וניהול בעלת MBA, שותפה בחברת Aviv AMCG, מנהלת חטיבת תכנון מערכים ושירות. כמו כן, משמשת כראש מנהלת הנגשה עבור משרד האוצר, בעלת ניסיון רב בהנגשה כוללת של מבנים וארגונים.

הנגשת מבנים קיימים בקלות וביעילות

המשך מעמוד 40

נגישות השירות. גובה הדלפק מתאים גם לשירות אנשים המתניידים בכיסא גלגלים

התנועה בין הקומות - גבשושיות לסימון התחלה וסיום מהלך מדרגות, סימון ספי מדרגות ומאחז יד

תוספת מעלון במבנה קיים

פתוחה, נדרש לעמוד במידות שיאפשרו מעבר של כיסא גלגלים. כל אלה הן פעולות פשוטות הניתנות ליישום במבנים קיימים. בפרוזדור משולבים כיסאות המתנה, לאורחים ומקבלי שירות, בשיעורים כנדרש בחוק. כיסאות אלה מותאמים מבחינת מידות המושב ומאחזי היד והם מסומנים בשילוט מודגש וברור לרווחת הציבור.

כמו כן, גם התנועה בין הקומות, במדרגות עם מעקות משני צדי המהלך, בשלחי המדרגות משולבים פסים למניעת החלקה ובריצוף קצות מהלכים משטחי אזהרה / גבשושיות - כל האלמנטים בצבעים מנוגדים לנוחות והדגשה.

לצורך תנועה נוחה בין הקומות במעלית, נדרשת המעלית, נוסף על התאמה במידות, לכלול לחצני הפעלה בתוך ומחוץ לתא, העונים על דרישת החוק ושילוב הכרזה קולית ליעדי התחנות.

בחדרי ישיבות, אולמות הרצאות ועמדות קבלת קהל, נדרש לשלב אמצעי עזר לכבדי שמיעה - לולאת השראה, נוסף לכך נדרש לסמן ולשלט את האולם או העמדה בסמל הנגישות הבינלאומי לנושא זה. כמוכן, גם נדרש לשלב במקומות אלה מקומות ייעודיים לשימוש אנשים המתניידים בכיסאות גלגלים.

דלתות כניסה ממודרות, לחצן קריאה ואינטרקום יותקנו בגובה מותאם לאנשים המתניידים בכיסא גלגלים, כמו כן מידת הכוח הנדרשת לצורך פתיחה וסגירה של דלת תותאם לשימוש המתניידים בכיסאות גלגלים.

לסיום, על קצה המזלג, במה עוד נדרש לספל לצורך הנגשה כוללת של הארגון - סוגיות של נגישות השירות: אתר אינטרנט, מוקד טלפוני, טפסים, פרסומים, מכתבים והכשרת עובדים למתן שירות נגיש.

התמונות במאמר צולמו בהיכל המשפט באר שבע אשר הונגש על ידי AVIV AMCG, ובניין של משרד הבריאות בפתח תקווה, אשר מונגש בימים אלה על ידי חברת AVIV AMCG. לצורך הנגשה, אביב פועלת בגישת ההנגשה הכוללת של הארגון שפותחה על ידי נגישות ישראל. ■

בגישה זו של פתרון תכנוני להנגשה "מבחוץ פנימה", עלינו לוודא קיום חניה נגישה מסומנת ומשולטת במיקום, בכמות ובמידות הנדרשות המקשרת את הכניסה הנגישה למבנה.

דרכים, שבילים ורחבות מחייבות טיפול ושילוב אלמנטים הנבדלים מהסביבה במרקם ובצבע, כגון: פסי הכוונה, גבשושיות לסימון התחלה וסיום מהלך מדרגות או הפרש גובה בדרך, ספי מדרגות, מאחזי יד ועוד. את כולם חשוב לשלב, ככל שהדבר מתאפשר במערכת הקיימת, ללא צורך בהריסת הקיים ובנייה מחדש - זה האתגר האמיתי; ליצור שילוב בין חדש לישן תוך כדי שימוש בחומרי גמר ופרטים שייצרו שלמות.

על הדרך הנגישה להוביל אל הכניסה הנגישה למבנה, לעתים בשילוב דרך משופעת בזווית המותרת, זהו על פי רוב אתגר תכנוני לא פשוט עד לגיבוש הפתרון המתאים. במקרים מסוימים, במבנים קיימים, ההתאמה הנדרשת מתבטאת בהתאמת גובה מאחזי היד בדרכים המשופעות הקיימות.

הצלחנו להגיע לפתחו של הבניין, על פי רוב, אל דלפק מודיעין או הבידוק הביטחוני, כאן נדרש פתרון המשלב גם היבטים של נגישות השירות. חשוב שגובה הדלפק יתאים גם לשירות אנשים המתניידים בכיסא גלגלים. שילוט ההכוונה במבנה נדרש להיות ברור, עם אותיות בגודל מתאים וניגודיות צבע ביחס לרקע. ניתן לבחור בפתרון של הנחיה קולית שמותאמת לאנשים עם מוגבלות בראייה. מסכי מידע אלקטרוניים יוצבו במקום בולט שאינו מוסתר מזוויות ראייה שונות במרחב. מסביב למסך נדרש שטח קיר פנוי ובאולם בו מוצג המסך נדרש להימנע מרעשי רקע.

תנועה נוחה ותאפשר בקומות ובניהן, על כן השארנו מעברים רחבים ופנויים ממכשולים וחפצים אחרים תוך כדי הדגשה של פתחי החדרים לאורך הפרוזדור. הדגשת פתחי החדרים מתבצעת באמצעות ניגוד צבע בין המשקוף לצבע הקיר וסימון צבע מנוגד ברצפה המדגיש את שולי הפרוזדור וקו הכניסה לחדרים. כמוכן, רחב פתח המשקוף ממנו נכנסים לחדר, במצב שבו הדלת